

Przystanek historia

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/policja-panstwowa/87827,Polska-Dyrekcja-Policji-Kryminalnej-w-Warszawie-19391944.html>

Z zasobu IPN

ARTYKUŁ

Polska Dyrekcja Policji Kryminalnej w Warszawie, 1939-1944

OKRES HISTORYCZNY

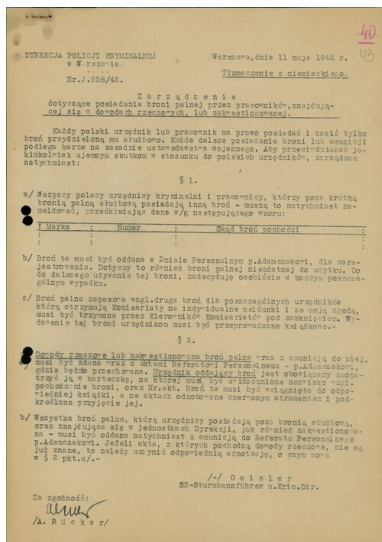
(1939-1945) II wojna światowa

Autor: PAWEŁ KOSIŃSKI 30.11.2021

W dniu utworzenia Generalnego Gubernatorstwa (GG), 26 X 1939 r., Niemcy przekształcili Urząd Śledczy Policji Państwowej Miasta Stołecznego Warszawy w Dyrekcję Policji Kryminalnej Miasta Warszawy i włączyli ją w skład nowo

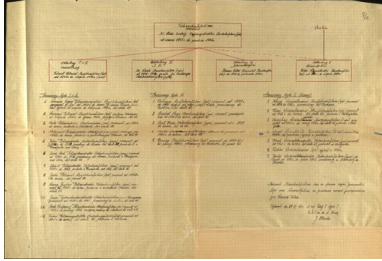
powstałej *Kriminaldirektion* Warschau.

Od tej chwili dawna służba śledcza Policji Państwowej została wtopiona w *Reichskriminalpolizei* (Kripo), tworzącą w GG Wydział IV (od października 1942 r. - Wydział V) Urzędu Dowódcy Policji Bezpieczeństwa i Służby Bezpieczeństwa (*Befehlshaber der Sicherheitspolizei und des SD - BdS*) i urzędów komendantów Policji i Służby Bezpieczeństwa (*Kommandeur der Sicherheitspolizei und des SD - KdS*) w poszczególnych dystryktach, a nadzorowaną przez Departament V Głównego Urzędu Bezpieczeństwa Rzeszy (*Reichssicherheitshauptamt*). W pierwszym kwartale 1940 r. „Polskie Kripo” zostało ostatecznie wyłączone z tzw. Policji Polskiej. Stan ten trwał do wybuchu Powstania Warszawskiego.

**Tłumaczenie na j. polski
zarządzenia SS-
Sturmbannführera Harrego
Geislera, szefa *Kriminalpolizei* w
okupowanej przez Niemców
Warszawie, wprowadzającego
ograniczenia w posiadaniu broni i
dostępie do niej przez *polskich
urzędników lub pracowników, w***

tym funkcjonariuszy Dyrekcji
Policji Kryminalnej; 1942. Z
zasobu IPN

Sporządzona przez warszawski
UB w roku 1948 (na podstawie
zeznań niemieckiego
funkcjonariusza z lat okupacji)
struktura *Sicherheitspolizei* w
okupowanej przez Niemców
Warszawie. Z zasobu IPN

2/2.10.01
13

LICZBOWE ZESTAWIENIE BRONI
Oficerów i szeregowych Dyrekcji Policji Kryminalnej
w Warszawie.

System broni	caliber broni	Ilość	System broni	Caliber broni	Ilość
F.N.	7.65	378	Steyer	9 mm	1
Walter	7.65	21	Parabellum	9 mm	3
Muser	7.65	18	Pis	9 mm	11
Hispan	7.65	20	Nagant	-	8
Hellor	7.65	4	F.N.	6.25	45
Ortgies	7.65	2	Walter	6.25	3
Schlier	7.65	1	Muser	6.25	19
Ceski	7.65	1	Hispan	6.25	2
Beygart	7.65	1	Hellor	6.25	4
Sommer	7.65	2	Ortgies	6.25	2
Steyer	7.65	2	F.D.	6.25	4
Sawa	7.65	2	Beygart	6.25	1
Walby	7.65	1	D.D.	6.25	1
Bresete	7.65	1	Volt	6.25	1
Colt	7.65	1	Mab	6.25	1
lock	7.65	1	Fortuna	6.25	1
Agent	7.65	1	Sommer	6.25	1
S.S.	7.65	1	Sigman	6.25	1
Promer	7.65	2	Singer	6.25	1
Do przeniesienia:					460.-
Ogółem:					870.-
Stan broni:					
Oficerów	-	19	1 oficer-kobieta i 121 szeregowych		
szeregowych	-	597	nie posiada broni.		
		616			
szeregowych	-	24			
Branża:					
Oficer-kobieta	-	1	700.-		
szeregowych	-	1	700.-		
Ogółem:		700.-			

Etatyzacja Dyrekcji Policji
Kryminalnej w Warszawie na
podstawie zestawienia broni
będącej w posiadaniu
funkcjonariuszy tej jednostki. Z

Struktura organizacyjna

Dyrekcja Policji Kryminalnej Miasta Warszawy mieściła się w dawnej siedzibie Urzędu Służby Śledczej Policji Państwowej przy ul. Daniłowiczowskiej 3 (pierwotnie wraz z *Kriminaldirektion Warschau*, która w 1942 r. została przeniesiona do budynku w Al. Ujazdowskich (*Siegesstraße*) 9a w „dzielnicy policyjnej”). Oficerami łącznikowymi Dyrekcji Policji Kryminalnej Miasta Warszawy (zastępcami kierownika *Kriminaldirektion Warschau*) byli: ppłk Stanisław Wasilewski (do 11 VI 1942 r., kiedy zdezerterował), ppłk Stanisław J. Chmaj (do śmierci 23 IV 1943 r.) i kpt./mjr Seweryn Rosiński (poszedł do Powstania). *Kriminaldirektion Warschau* kierowali: Hauptsturmführer SS i komisarz kryminalny Kluge oraz Hauptsturmführer SS Alfred Spruch.

Dyrekcja Policji Kryminalnej Miasta Warszawy mieściła się w dawnej siedzibie Urzędu Służby Śledczej Policji Państwowej przy ul. Daniłowiczowskiej 3 (pierwotnie wraz z *Kriminaldirektion Warschau*, która w 1942 r. została przeniesiona do budynku w Al. Ujazdowskich (*Siegesstraße*) 9a w „dzielnicy policyjnej”).

Obie dyrekcje miały podobną strukturę, którą zmieniano w okresie wojny. Początkowo składały się z pięciu komisariatów „branżowych”: I — morderstw/ *Mordkommissariat*, II — kradzieżowego/ *Diebkommissariat*, III — fałszerstw/ *Betrugkommissariat*, IV — lotnego/ *Taschendiebkommisariat* i V — sanitarno-obyczajowego/ *Sittenkommissariat*. W tym czasie w skład *Kriminaldirektion* wchodziły jeszcze: biuro rozpoznawcze (*Erkennungsbüro*), wydział poszukiwań (*Fahndungabteilung*) i areszt (*Haftlokal*). W drugiej połowie 1942 r. działało siedem komisariatów: I — Bandytyzm, II — Złodziejstwa ciężkie/ Kradzieże, III — Złodziejstwa drobne pospolite/ Kradzieże drobne, IV — Oszustwa/ Fałszerstwa i oszustwa, V — Obyczajowy, VI — Kartoteki/ Kontrola hoteli, VII — Rejestr skazanych, służba kryminalno-techniczna/ Daktyloskopia i rozpoznanie.

Ponadto w *Kriminaldirektion Warschau* działało wówczas kilka komórek specjalnych: Centrala na GG ds. Fałszywych Pieniędzy (*Falschgeldzentrale für das GG*) — Hauptsturmführer SS Alfred Spruch, Centrala Zwalczenia Bandytyzmu w Dystrykcie Warszawskim (*Banditenbekämpfung Stelle/ Zentrale Banditen Bekämpfung im Distrikt Warschau*) — Hauptsturmführer SS Georg Richter, Placówka Profilaktyki Zwalczenia Przestępstw i Zwalczenia Cygańskiego Trybu Życia w Dystrykcie Warszawskim (*Dienststelle für vorbeugende Verbrechensbekämpfung und Bekämpfung des Zigeunerunwesens im Distrikt Warschau*) — Hauptsturmführer SS Georg Richter, Oddział Poszukiwań Wojennych (*Kriegsfahndungskommando*) — Untersturmführer SS Werner Balhause oraz Więzienie Śledcze Policji Kryminalnej (*Hausgefängnis*) — Stabsfeldwebel Ignatz Payer.

Awers i... Z zasobu IPN

**...rewers fałszywego banknotu
przejętego w ramach jednego ze
śledztw prowadzonych przez
Dyrekcję Policji Kryminalnej w
Warszawie. Z zasobu IPN**

Kierowany przez Sturmbannführera SS H. Geislera Wydział Kripo w Urzędzie Dowódcy SS i Policji Dystryktu Warszawa mieścił się w gmachu przy al. J. Ch. Szucha (*Straße der Polizei*) 25. Dzielił się on

sierpnia 1943 r. podczas akcji zbrojnej i schwytaniu osób odpowiedzialnych za jej przeprowadzenie. (Chodzi o wykonaną przez Kedyw KG AK akcję „Góral”, w której Polskie Państwo Podziemne zdobyło ponad 100 mln okupacyjnych złotych). Za gromadzenie doniesień na temat tej akcji szczególną odpowiedzialność Niemcy wyznaczili Dyrekcji Policji Kryminalnej w Warszawie. Z zasobu IPN

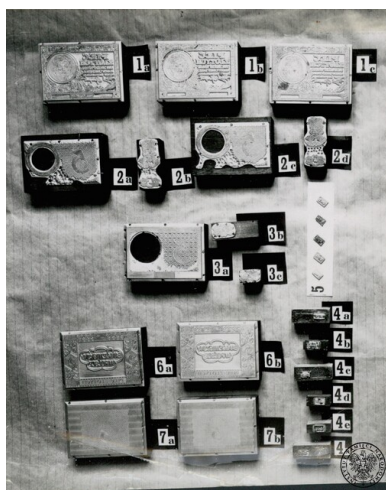
Zakres działalności

Zgodnie z regulaminem wewnętrznym niemieckiej policji bezpieczeństwa (*Sicherheitspolizei* – Sipo) głównym zadaniem Polskiej Policji Kryminalnej miało być zwalczanie przestępczości pospolitej. W okupowanej Warszawie bardzo pogorszyła się statystyka przestępstw kryminalnych w porównaniu z okresem przedwojennym. Główną tego przyczyną było powszechne zubożenie mieszkańców miasta. Dodatkowym problemem stało się znaczne poszerzenie katalogu czynów karalnych w związku z wprowadzeniem przez Niemców zasad segregacji rasowej i znacznym ograniczeniem wolności obrotu gospodarczego. Oprócz przestępstw przeciwko zdrowiu i życiu oraz mieniu i wiarygodności dokumentów, a także przestępstw obyczajowych policja kryminalna w okresie okupacji intensywnie tępiła: samowolne opuszczanie getta, przebywanie na ulicy po godzinie policyjnej, uchylanie się od obowiązku meldunkowego, nielegalny handel i wytwórczość. Poza tym Kripo wykonywała wszelkiego rodzaju ekspertyzy techniczne dla Gestapo, a nawet przeprowadzała aresztowania i dochodzenia w imieniu Gestapo.

Bezwzględne metody Kripo niejednokrotnie nosiły charakter akcji eksterminacyjnych. Szczególnie odrażającym wynaturzeniem było uprawianie przez część funkcjonariuszy szmalcownictwa oraz udział w

zorganizowanych przez Niemców akcjach
wyłapywania ukrywających się po aryjskiej
stronie Żydów.

Bezwzględne metody Kripo zastosowane w celu zwalczania „starej i nowej” przestępczości niejednokrotnie nosiły charakter akcji eksterminacyjnych. Szczególnie odrażającym wynaturzeniem, przed którym nie ustrzegła się kryminalna służba policyjna, było uprawianie przez część funkcjonariuszy szmalcownictwa oraz udział w zorganizowanych przez Niemców akcjach wyłapywania ukrywających się po aryjskiej stronie Żydów. Chyba najstraszniejszą akcją tego rodzaju było wykrycie i zniszczenie bunkra „Kryśia” przy ul. Grójeckiej 81 i wymordowanie jego mieszkańców, wśród nich Emanuela Ringelbluma, 7 III 1944 r. Do przestępczych praktyk Kripo należało też nadużywanie prawa o areszcie ochronnym (*Schutzhaft*) w celu zsyłania domniemyanych przestępców kryminalnych do obozów koncentracyjnych. Przy okazji warto przypomnieć, że Międzynarodowy Trybunał Wojskowy w Norymberdze uznał Kripo, podobnie jak i całą Sipo, za organizację zbrodniczą.

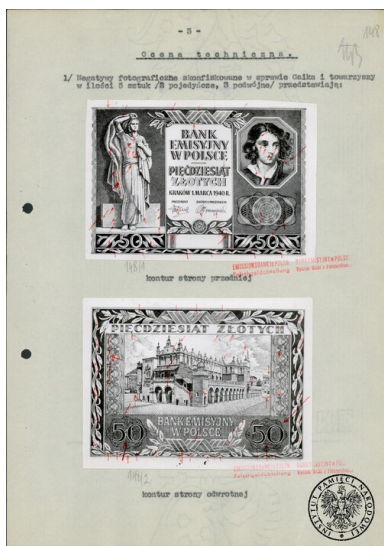
**„Środki produkcji”. Z materiałów
śledczych jednej z wielu spraw
prowadzonych przez Polską
Dyrekcję Policji Kryminalnej w**

Warszawie, a dotyczących... Z zasobu IPN

...fałszowania okupacyjnych pieniędzy. Zaś... Z zasobu IPN

...tu - efekty fałszerstw (z innej sprawy). Z zasobu IPN

***

Trzeba pamiętać, że część polskich kripowców zaangażowała się w działalność konspiracyjną. Dzięki nim do wiadomości podziemia trafiało wiele tajnych informacji pochodzących ze źródeł Sipo. Najlepszymi przykładami takich bojowników podziemia są oficerowie łącznikowi Dyrekcji Policji Kryminalnej: ppłk Wasilewski (m.in. zastępca komendanta Państwowego Korpusu Bezpieczeństwa Delegatury Rządu na Kraj) i mjr Rosiński (współpracownik komórki policyjnej 998/P Kontrwywiadu Oddziału II Komendy Głównej Związku Walki Zbrojnej-Armii Krajowej).

COFNIJ SIĘ